

It-Tilqim

**Għaliex għandek
tlaqqam lit-tfal
tiegħek**

Werrej

It-Tilqim - Ghaliex ghandek tlaqqam lit-tfal tieghek	2
Il-Poljo	4
Id-Difterite, it-Tetnu	5
Is-Soghla Konvulsiva	6
Il-Haemophilus influenza tybe b (Hib)	7
Il-Pneumococcal Disease (PD)	8
L-Epatite, Il-Hożba (Measles)	9
Il-Gattone (Mumps), Il-Hożba Ġermaniza (Rubella)	10
Il-Ġidri r-Rih (Chicken Pox)	11
L-Inflwenza (Flu)	12
Ir-Rotavirus	13
Il-Meninigitis C	14
L-HPV	15
Kif tista' tneħhi l-“ajma” mit-tilqim	16

Dan il-ktejjeb huwa appoġġjat minn ghotja edukattiva minghajr restrizzjonijiet minn Wyeth. Wyeth issa hija parti minn Pfizer.

L-informazzjoni miġbura mill-Kumitat li jaghti pariri fuq il-Politika ta' Immunizzazzjoni

L-ewwel darba ippubblikat f'April ta' 2010 mid-Dipartiment għall-Promozzjoni tas-Saħha u Prevenzjoni tal-Mard

 **Dipartiment għall-Promozzjoni
tas-Saħha u Prevenzjoni tal-Mard**
58, The Emporium, Triq C. De Brocckeroff, Msida MSD 1421 Malta.
Tel: 2326 6000, Fax: 2326 6104, www.sahha.gov.mt

Segretarjat Parlamentari
għall-Anzjani u Kura fil-Komunità

It-Tilqim

Ghaliex għandek tlaqqam lit-tfal tiegħek

Hemm hafna affarijiet li tista' taghmel sabiex iżomm lit-tfal tiegħek b'saħħithom. Mod kif tista' tevita li t-tfal tiegħek jimirdu b'ċerta mard infettiv hu billi tara li jiehdu t-tilqim kollha li għandhom jiehdu.

X'inhuma t-tilqim?

It-tilqim jgħinu biex jiproteġu lill-ġisem mill-mard billi jtejbu jew johlqu immunità (protezzjoni) kontra l-marda partikolari li għaliha tkun ingħatat it-tilqima. It-tilqim johlqu immunità għaliex meta jidhru fil-ġisem dan jaraffom bħala oġġetti barranin. Il-ġisem jattakkahom, jiddistruġġihom, u mbagħad "jiftakar" x'kienu. Għalhekk, meta l-ġisem jerga' jiltaqqa mal-marda fil-hajja ta' kuljum ikun jista' jirrispondi b'mod immedjat peress li jattakka u jiddistruġġi ċ-ċelloli u billi jwaqqafhom milli jżiedu fin-numru, u b'hekk ikunu evitati l-infezzjonijiet.

It-tarbija tiegħi m'għadiex żghira wisq biex titlaqqam?

It-trabi tat-twelid jirċievu ftit immunità naturali mingħand l-omm fl-aħħar tlett xhur tat-tqala. Iżda din ma sservix għal hafna żmien u b'hekk it-tfal ikunu f'riskju li jimirdu b'hafna mard differenti. Għalhekk hemm bżonn li t-tfal inlaqqmuhom minn età żghira. Skond ir-rakkomandazzjonijiet ta' l-Organizzazzjoni tas-Saħħa Dinjija (WHO), il-programm tat-tlaqqim hawn Malta jibda' mill-età ta' bejn sitt u tmien ġimgħat. It-trabi li jitwiellu qabel iż-żmien (prematuri) huma f'riskju akbar li jimirdu milli huma t-trabi li jitwiellu meta jkun wasal iż-żmien u għandhom jitlaqqmu wkoll ta' l-istess età bħal trabi li jitwiellu meta jkun wasal iż-żmien (ie. bejn 6-8 ġimgħat wara li jitwiellu) skond l-iskeda li hi rrakkomandata.

Kif nista' nkun ċert/a li t-tfal tieghi jiehdu t-tilqim li ghandhom bżonn?

Kun ċert/a li taf dwar l-iskeda ghat-tlaqqim ghat-tifel/tifla tieghek li tibda' mill-età ta' bejn 6-8 ġimgħat. L-infermiera li tagħti t-tilqim jew it-tabib tieghek jistgħu jgħinuk dwar din l-iskeda. Hija haġa tajba li żżomm rekord tat-tilqim kollha li tkun tajt lit-tifel/tifla tieghek fil-"baby book" li jinkludi l-iskeda tal-vaċċini mill-età ta' sitt ġimgħat sas-sittax-il sena.

Hemm bżonn ninkwieta jekk it-tfal tieghi jitilfu appuntament?

Jekk it-tifel/tifla tieghek j/titlef appuntament qis li tagħmel iehor l-aktar fis possibbli. M'hemmx għalfejn terġa' tibda l-kors tat-tilqim mill-ġdid. Meta tmur iċ-ċentru tas-saħħa, jew għand it-tabib tieghek fakkarhom li kontu tiftu appuntament sabiex l-iskeda tat-tifel/tifla terġa' titranġa kif suppost.

Hemm xi raġuni għaliex m'għandix inlaqqam lit-tfal tieghi?

It-tilqim jiproteġu lit-tfal minn mard serju iżda jekk ikunu ma jifilhux sew it-tilqima m'għandiex tinghata f'dak il-hin. B'danakollu, ir-raġunijiet biex ma' tinghatax tilqima huma rari. Dejjem għandek tikkonferma mat-tabib tieghek li t-tfal tieghek jistgħu jiehdu t-tilqim li tkun se ttihom.

Liema hu l-mard li jista' jkun evitat permezz tat-tilqim?

It-tfal jistgħu jkunu protetti mill-infezzjonijiet li għalihom teżisti tilqima. Id-Divizjoni tas-Saħħa tirrakkomanda dawn it-tilqim kollha u hafna minnhom huma offruti b'xejn bhala parti mill-Programm Nazzjonali tat-Tilqim. It-tilqim hafna drabi jiproteġu kontra marda wahda iżda jeżistu tilqim fejn ikun hemm kombinazzjoni ta' aktar minn tilqima wahda f'daqqa sabiex it-tfal jiehdu tilqima wahda biss li tipproteġihom kontra aktar minn marda wahda.

Ċerta tilqim iridu jinghataw aktar minn darba sabiex it-tfal ikollhom il-protezzjoni meħtieġa. L-intervall bejn id-doži differenti ta' l-istess tilqima qieghed sabiex ikun hemm biżżejjed hin biex it-tfal irabbu immunità qawwija.

1) Il-Poljo

X'inhi l-Poljo?

Il-Poljo hi marda kkawżata minn vajrus maghruf bhala *polio virus*.

Il-Poljo x'tista' taghmlihom lit-tfal tiegħi?

Il-Poljo tista' tikkawża:

- Infezzjoni tar-rita li tiksi l-moħħ/in-nerv li jgħaddi fis-sinsla tad-dar (meningite).
- Paralizi, hafna drabi tas-saqajn.
- Paralizi tal-muskoli li jintużaw biex jittiehed in-nifs.
- Djufija fil-muskoli li tista' terġa' tiġi lura aktar tard fil-hajja.
- Diżabbiltà li taffettwahom tul hajjithom kollha.
- F'każijiet rari l-Poljo tista' tikkawża l-mewt.

Daż-żminijiet il-Poljo hija marda rari minħabba li t-tilqima qeda tingħata mad-dinja kollha. Izda l-Poljo għadha preżenti f'ċerta partijiet tad-dinja għalhekk għandna nkomplu nipproteġu lit-tfal tagħna kontriha.

Kif tinxtered?

Il-vajrus tal-Poljo jinstab fl-ippurgar u fil-bżieq tal-individwi li jkunu affettwati u jinxtered faċilment għall-idejn u għal oġġetti oħrajn.

U dwar it-tilqima?

It-tilqima tal-Poljo s'issa tingħata bhala qtar fil-halq li fihom il-vajrus tal-Poljo li hu haj. Tlett doži, li jingħataw erba' ġimghat 'il bogħod minn xulxin, u żewġ *booster doses* fl-etajiet ta' 3 snin u ta' 16-il sena joffru protezzjoni fit-tul. Dalwaqt it-tilqima ser tinbidel għal waħda li fiha l-vajrus maqtul u li tingħata bhala injezzjoni, issoltu f'kombinazzjoni ma' tilqim oħrajn. In-numru ta' doži u l-intervall bejn id-doži ser ikunu l-istess bħal tal-qtar iżda l-ewwel *booster dose* tingħata fl-età ta' 18-il xahar.

2) Id-Differite

X'inhi d-Differite?

Id-Differite hi marda li hi kkawżata minn batterji.

Id-Differite x'tista' taghmlihom lit-tfal tieghi?

- Issoltu tibda' b'deni hafif u uġigh fil-grizmejn.
- Id-Differite mbagħad tista' twassal għall-ibblukkar tal-pajp tan-nifs, hsara fil-qalb, hsara fil-kliewi, hsara fin-nervituri, djufija fil-muskoli u paralizi.

Kif tinxtered?

Is-soghla xxerred il-mikrobi fl-arja li dawn mbagħad jistghu jingibdu man-nifs ta' persuna li tkun suxxettibbli għall-marda.

U dwar it-tilqima?

Il-kors primarju tat-tilqima jikkonsisti fi tlett dozi ta' tilqima li fiha d-Differite. Wara mbagħad jittiehdu żewġ *booster doses*. It-tilqima tinghata fil-muskolu f'kombinazzjoni ma' tilqim oħrajn.

3) It-Tetnu

X'inhi t-Tetnu?

It-Tetnu hi infezzjoni li hi kkawżata minn batterji li tista' taghmel hsara lill-muskoli kollha tal-ġisem. Hi magħrufa bħala "lockjaw" peress li wiehed mill-ewwel sintomi tal-marda huwa li jibbiesu l-muskoli tax-xedaq.

Il-marda tat-Tetnu x'tista' taghmlihom lit-tfal tieghi?

It-Tetnu tikkawża spażmi fil-muskoli li jikkawżaw hafna uġigh u li jekk ma jkunux ikkurati kif suppost jistghu iwasslu għall-mewt.

Kif tinxtered?

- Il-mikrobu li jikkawża t-tetnu jinstab fil-hamrija u fid-demel.
- Tfal li jkollhom qatgħat jew feriti jistghu jimirdu biha jekk jiġu f'kuntatt mall-batterji tat-tetnu.

U dwar it-tilqima?

Kors primarju ta' tlett injezzjonijiet jagħti protezzjoni tajba għal numru ta' snin. Ir-raba' u l-hames dozi ('boosters') iżommu din il-protezzjoni għaddejja. Wara l-hames doża, l-immunità sservi tul haġtek kollha u ma jkollokx għalfejn tiegħu *boosters* oħrajn. It-tilqima tinghata fil-muskolu f'kombinazzjoni ma' tilqim oħrajn.

4) Is-Soghla Konvulsiva

X'inhi s-Soghla Konvulsiva?

- Is-Soghla Konvulsiva hi marda li hi kkawzata minn batterji.
- Hi maghrufa bhala s-Soghla Konvulsiva minhabba kif tinstema' s-soghla.

Is-Soghla Konvulsiva x'tista' taghmlihom lit-tfal tieghi?

Is-Soghla Konvulsiva tista' tikkawza:

- Infezzjoni fil-pulmun (pneumonia) li tista' twassal ghal problemi fil-pulmun tul hajjithom kollha.
- Aċċessjonijiet.
- Hsara permanenti fil-mohh.
- Mewt.

Kif tintxerred?

- Is-soghla xxerred il-mikrobi fl-arja li dawn mbaghad jistghu jinġibdu man-nifs ta' persuna li tkun f'riskju li timrad.

U dwar it-tilqima?

Il-kors primarju tat-tilqima tas-Soghla Konvulsiva jikkonsisti fi tlett dozi tat-tilqima b'intervall ta' xahar bejn kull doza. It-tilqima tinghata fil-muskolu f'kombinazzjoni ma' tilqim oħrajn.

“Is-Soghla Konvulsiva tista' twassal ghal konsegwenzi gravi. It-tlaqqim jista' jevita l-infezzjoni.”

5) ***Il-Haemophilus influenzae type b (Hib)***

X'inhu l-Hib?

Il-Hib huwa tip ta' batterju li jista' jikkawża infezzjoni f'numru ta' postijiet differenti fil-ġisem.

Il-marda kkawżata mill-Hib x'tista' taghmlilhom lit-tfal tieghi?

- Infezzjoni tal-mohh tista' twassal ghal telf tas-smigh (persuna tittarraxx), diżabilitajiet li jaffettwaw it-tagħlim, jew mewt (meningite).
- Infezzjoni fil-pulmun tista' tohloq problemi ghat-tfal biex jieħdu n-nifs (pneumonia) u tista' tiżviluppa f'infezzjoni fid-demm (septicaemia).
- Nefha fil-grizmejn tista' twassal ghal problemi serji tan-nifs u anki li l-pajp tan-nifs jibblokka kompletament f'daqqa wahda fejn dan iwassal ghal mewt (epiglottitis).
- Infezzjoni tal-widna tista' tikkawża deni għoli u uġigh kbir fil-widna (otitis media).

Kif tinxtered?

- Mill-ġhatis.
- Mis-soghla.
- Minn kuntatt fil-qrib ma' persuni li jkollhom il-mikrobu fi grizmejhomm iżda li huma stess ma jkunux ma jfilhux.

U dwar it-tilqima?

Il-kors primarju tat-tilqima tal-Hib jikkonsisti fi tlett dozi li huma mogħtija xahar 'il bogħod minn xulxin. Issoltu dan jingħata f'kombinazzjoni ma' tilqim oħrajn u jingħata wkoll *booster dose* fl-età ta' 18-il xahar.

6) Il-Mard ta' Pnewmokokku (PD)

X'inhi il-PD?

Il-Mard ta' Pnewmokokku (PD) huwa mard kkawżat minn batterju.

Il-PD x'tista' tagħmlilhom lit-tfal tiegħi?

- Infezzjoni fil-moħħ li tista' twassal għal telf tas-smiġh u ħsara fil-moħħ (meningite).
- Infezzjoni fid-demm li tista' tikkawża infezzjonijiet serji fil-ġilda, fl-ghadam u fil-ġogi (septicaemia).
- Infezzjonijiet fil-pulmun li jistgħu jagħmluha diffiċli biex it-tfal jiehdu n-nifs (pneumonia).
- Infezzjonijiet tal-widna (otitis media).

Kif tinxtered?

- Mill-ghatis.
- Mis-soghla.
- Minn kuntatt fil-qrib ma' persuni li jkollhom il-mikrobu fi grizmejhom iżda li huma stress ma jkunux ma jifilhux.

U dwar it-tilqima?

It-tilqima tinghata lit-tfal bejn l-età ta' sitt gimgħat u hames snin bi n-numru ta' titqib marbut ma' l-età ta' t-tarbija fil-ewwel titqiba.

7) L-Epatite B

X'inhi l-Epatite B?

L-Epatite B huwa vajrus li jikkawża mard tal-fwied.

L-Epatite B x'tista' taghmlihom lit-tfal tiegħi?

Is-sintomi ta' l-Epatite B jinkludu:

- Uġigh ta' żaqq, nuqqas ta' aptit, dardir u remettar.
- Il-ġilda u l-abjad ta' l-ghajnejn jisfaru (suffejra).
- Hafna drabi ma' jkun hemm ebda sintomi iżda jżied ir-riskju ta' problemi fil-fwied li huma serji u ta' kanċer tal-fwied.

Kif tinxtered?

- L-Epatite B tista' tinxtered permezz ta' kuntatt mad-demem jew ma' fluwidi oħrajn tal-ġisem.
- Mara tqila tista' tghaddi l-Epatite B lit-tarbija tagħha.

U dwar it-tilqima?

Iridu jittiehdu tlett doži tat-tilqima biex persuna jkollha l-protezzjoni kollha meħtieġa. It-tieni doża ssoltu tinghata xahar wara l-ewwel doża. It-tielet doża tinghata hames xhur wara t-tieni doża.

8) Il-Hożba (Measles)

X'inhi l-Hożba?

- Il-Hożba hi kkawżata minn vajrus.
- Tibda bħala rih b'deni, sogħla, u mnieher ibblukkat jew inixxi u għajnejn idemmghu. Ftit ġranet wara johroġ raxx fuq il-wieċ u mal-ġisem.

Il-Hożba x'tista' taghmlihom lit-tfal tiegħi?

Il-Hożba tista' tikkawża mard serju u mewt minhabba:

- Infjammazzjoni u nefha fil-moħħ (encephalitis).
- Infezzjoni fil-pulmun (pneumonia).
- Marda rari fil-moħħ li tista' tikkawża diżabilitajiet u li tista' titfaċċa snin wara li l-persuna tkun mardet bl-infezzjoni.

Kif tinxtered?

- Mill-ghatis u mis-sogħla.
- Il-Hożba hi marda infettiva hafna u fi tfal li m'għandhom protezzjoni kontriha hemm possibbiltà kbira li dawn jistgħu jimirdu jekk ikunu esposti għaliha.

9) Il-Gattone (*Mumps*)

X'inhi l-Gattone?

- Il-Gattone hi marda li hi kkawżata minn vajrus.
- Infezzjoni bil-vajrus tal-gattone tirriżulta f'deni, uġigh ta' ras, u nefha li twegġa' hafna madwar il-parti ta' isfel ta' wahda jew iż-żewġ widnejn.

Il-Gattone x'tista' taghmlilhom lit-tfal tieghi?

Il-Gattone tista' tikkawża problemi tas-sahha serji bhal:

- Telf tas-smigh.
- Infezzjoni tar-rita li tiksi l-mohh/in-nerv li jghaddi fis-sinla tad-dar (meningite).
- Infjammazzjoni tal-qalb, il-kliewi, u/jew il-ġogi.
- Infjammazzjoni tat-testikoli jew l-ghenieqed tal-bajd fi tfal li huma akbar fl-età li tista' tirriżulta fi problemi bil-fertilità.

Kif tinxtered?

- Mill-ghatis u mis-soghla.

10) Il-Hożba Ġermaniża (*Rubella*)

X'inhi l-Hożba Ġermaniża?

- Il-Hożba Ġermaniża hi kkawżata minn vajrus.
- Hi komunement maghrufa b'hala "German measles".

Il-Hożba Ġermaniża x'tista' taghmlilhom lit-tfal tieghi?

- Issoltu, fit-tfal, il-Hożba Ġermaniża hi marda hafifa u tista' tikkawża raxx, uġigh fil-grizmejn u nefha fil-glandoli.
- Rarament il-Hożba Ġermaniża tista' tikkawża problemi kroniċi fil-ġogi fit-tfal li huma akbar fl-età.
- Problemi serji huma aktar komuni fl-adulti.
- Il-Hożba Ġermaniża hi marda serja hafna ghal trabi li ghadhom fil-ġuf u tista' tikkawża hsara fis-smigh, fil-vista, fil-mohh u fil-qalb.

Kif tinxtered?

- Mill-ghatis u mis-soghla.

U dwar it-tilqima tal-Hożba, il-Gattone u l-Hożba Ġermaniża?

It-tilqim li jaghtu l-immunità kontra l-hożba, il-gattone u l-hożba ġermaniża huma kkombinati f'tilqima wahda - it-tilqima ta' l-MMR. Jinghataw żewġ dożi - fl-età ta' 15-il xahar u booster dose meta t-tfal ikunu qabżu t-tlett snin.

11) Il-Ġidri r-Riĥ (*Chicken Pox*)

X'inhi l-Ġidri r-Riĥ?

Il-Ġidri r-Riĥ hi marda li hi kkawzata minn vajrus li jipproduċi raxx bl-inafet u li jġieghlek thokk hafna.

Il-marda tal-Ġidri r-Riĥ x'tista' taghmlihom lit-tfal tiegħi?

- Hafna każijiet ikunu hfief iżda l-marda tista' thalli marki koroh fil-ġilda.
- Il-Ġidri r-Riĥ xorta tista' tikkawża mard serju jew mewt.
- Infezzjonijiet serji tal-ġilda jistgħu jirriżultaw minn infezzjonijiet ta' l-inafet li mbagħad jistgħu jinfirxu fid-demm u f'partijiet ohra tal-ġisem.

F'każijiet rari l-Ġidri r-Riĥ tikkawża:

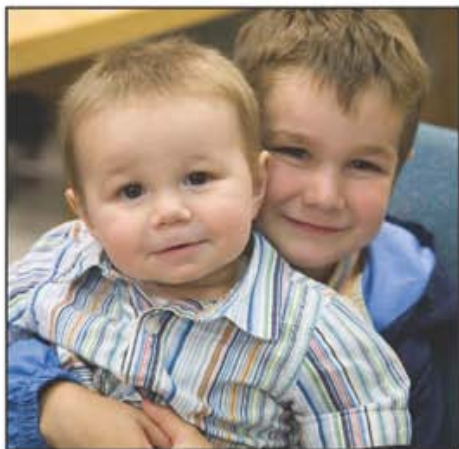
- Infezzjonijiet fil-pulmun (pneumonia).
- Infjammazzjoni u nefha fil-moħħ (encephalitis).

Kif tinxtered?

- Mis-soghla.
- Mill-ghatis.
- Billi tmiss l-inafet tal-Ġidri r-Riĥ.

U dwar it-tilqima?

Żewġ dozi tat-tilqima tal-Ġidri r-Riĥ huma biżżejjed biex il-persuna jkollha l-immunità mehtieġa. It-tilqima tista' tinghata meta t-tfal ikollhom aktar minn sena. It-tieni doża tista' tinghata minn 3 xhur wara li tinghata l-ewwel doża.

12) L-Influwenza (Flu)

X'inhi l-Influwenza?

L-Influwenza hi kkwazata minn vajrus. Il-vajrus ta' l-Influwenza għandu tendenza li jinbidel kull staġun. Għal din ir-raġuni t-tilqima ta' l-Influwenza għandha tittiehed kull sena.

L-Influwenza x'tista' tagħmilhom lit-tfal tiegħi?

L-Influwenza tista' tikkawża:

- Deni (li ġieli jkun għoli biżżejjed li jikkawża aċċessjonijiet), uġigh fil-grizmejn, uġigh ta' ras, sogħla, uġigh fil-muskoli, nuqqas ta' aptit, u ghejja kbira.
- Infezzjonijiet fil-widnejn, *croup*, uġigh ta' żaqq, remettar, u dijarea.
- Tfal li għadhom żgħar għandhom tendenza akbar li jkollhom jidhlu l-isptar minhabba l-Influwenza milli għandhom tfal li huma akbar fl-età.
- F'hafna każijiet, it-tfal jirkupraw mill-Influwenza f'temp ta' inqas minn ġimgħa.

Kif tinxtered?

- Mill-ghatis.
- Mis-sogħla.

Mill-idejn għall-ħalq, l-imnieher jew l-ghajnejn wara li jkunu ntmissew qtari żgħar tan-nifs li jinstabu fuq persuna li hi marida jew fuq xi oġġett.

U dwar it-tilqima?

It-tilqima ta' l-Influwenza toffri protezzjoni eċċellenti kontra l-Influwenza ta' l-istaġun u sservi għal sena wahda. Hi magħmula mit-tip ta' vajrus ta' l-Influwenza li jkun mistenni għax-xitwa li tkun ġejja. Kull sena dan ikun f'tit differenti għalhekk tkun trid tinholq tilqima ġdida kull sena. Hu rrakkomandat li t-tilqima tittiehed f'Ottubru jew Novembru u t-tilqima tista' tingħata lil tfal ta' 'l fuq minn 6 xhur fl-età.

13) Ir-Rotavirus

X'inhi r-Rotavirus?

Kif jaghti x'jifhem l-isem ir-Rotavirus huwa vajrus.

Ir-Rotavirus x'jista' jaghmilhom lit-tfal tieghi?

- Ir-Rotavirus jista' jikkawża dijarea gravi hafna, remettar, deni, uġigh ta' żaqq, u nixfa (dehydration).
- Fit-tfal ta' età żghira, ir-Rotavirus jista' jikkawża marda serja hafna li tista' twassal biex ikollhom jiddaħhlu l-isptar minhabba f'nixfa (dehydration).

Kif jinxtered?

Ir-Rotavirus jinstab fl-ippurgar ta' tfal li huma infettati u faċilment jista' jinxtered lil oħrajn mill-idejn għall-halq u billi jintmessew oġġetti li jkunu kkontaminati.

U dwar it-tilqima?

It-tilqima tar-rotavirus tipproteġi lit-tfal minn rotaviruses, li huma l-aktar kawża komuni ta' dijarea gravi hafna fi trabi u fi tfal ta' età żghira. Hi mogħtija bhala qtar fil-halq f'żewġ doži lil trabi fl-età ta' 6 ġimghat u ta' 10 ġimghat.

14) Meningitis C

X'inhi l-Meningitis C?

Din hija wahda mit-tipi ta' meningite li hi kkawzata minn batterju.

Il-Meningitis C x'tista' taghmlilhom lit-tfal tieghi?

- Il-Meningitis C tikkawza marda serja li tinkludi deni, uġigh ta' ras gravi hafna, remettar, aċċessjonijiet u li persuna tintilef minn sensiha.
- Tikkawza infjammazzjoni fir-rita tal-mohh u tista' twassal ukoll ghal infezzjoni fid-demm.
- Tista' tirriżulta f'komplikazzjonijiet serji bhal telf tas-smigh, problemi fl-iżvilupp mentali, aċċessjonijiet, qtugh ta' xi parti mill-ġisem (amputations) u anki mewt.

Kif tinxtered?

- Permezz ta' għatis jew sogħla.
- Permezz ta' kuntatt fil-qrib speċjalment f'postijiet fejn hemm ir-rassa u fil-magħluq.
- Permezz ta' kuntatt fil-qrib ma' nies li jkollhom il-mikrobu fi grizmejhom iżda li huma stess ma jkunux ma jfilhux.

U dwar it-tilqima?

Din it-tilqima tipproteġi kontra l-Group C meningococcus biss u mhux kontra l-Group A jew B meningococcus. It-tilqima tinghata fl'età ta' xagħrejn u ta' erba' xhur u booster li jinghata fl'età ta' tnax il-xahar. It-tfal ta' età aktar minn sena jinghataw doża wahda biss.

15) HPV

X'inhi I-HPV?

- HPV tfisser Human Papilloma Virus.
- It-tilqima tinghata lil tfajliet adolexxenti meta jilhq u-pubertà.

L-HPV x'tista' taghmliha lit-tifla tieghi?

L-HPV tista' tikkawza kanċer ta' l-ghonq ta' l-utru fin-nisa kif ukoll felul fil-ġenitali. Il-bniet ikunu f'riskju hekk kif isiru attivi sesswalment. Xorta ghandhom isiru l-ismear tests avolja mara li hi sesswalment attiva tkun imlaqqma ghalix it-tilqima ma tippoteġix kontra t-tipi kollha ta' kanċer ta' l-ghonq ta' l-utru li jeżistu . Staqsi lit-tabib tieghek sabiex itik aktar informazzjoni u pariri.

Kif tinxtered?

L-HPV tinxtered permezz ta' kuntatt sesswali.

U dwar it-tilqima?

L-istudji juru li t-tilqima ta' l-HPV hi effettiva hafna biex twaqqaf l-iżvilupp tal-kanċer ta' l-ghonq ta' l-utru. It-tilqima tidher li taħdem ahjar f'nies li jittlaqqmu meta jkunu iżgħar fl-età, qabel ma jibdeu ikunu attivi sesswalment, milli meta tinghata lil adulti. Madanakollu, it-tilqima ta' l-HPV xorta ma' tippoteġix kompletament kontra l-infezzjoni bl-HPV. M'hijiex kura għall-HPV. Studji juru li t-tilqima ta' l-HPV hi effettiva kontra l-HPV sa sitt snin wara li tinghata.

Kif tista' tneħhi l-“ajma” mit-tilqim

Hawn ghandna ftit suggerimenti li jistghu jghinu sabiex it-tilqim iwegga' inqas lit-tfal taghkom u jkun ta' anqas inkwiet ghalikom.

Ibqghu kalmi.

Peress li t-tfal jindunaw meta tkunu imdejcin jew nervużi, ippruvaw zommu rwieħkom rilassati u kalmi sakemm tkunu ghand it-tabib jew fil-klinika. Jekk thossukom nervużi, ftakru hudu ftit nifsijiet fil-fond.

Żommu t-tfal okkupati.

Hi ideja tajba li tiehdu xi ktieb maghkom ghand it-tabib. Sakemm it-tabib jew l-infermiera jaghtu hom it-tilqima, aqraw lit-tfal b'vuċi kalma. Jekk m'ghandekx ktieb, irrakkonta storja, għamel uċuħ tad-daħk, jew għamel xi haġa oħra li gġiegħel lit-tfal tiegħek jitbissmu!

Oqghodu qrib tat-tfal taghkom.

Saqsu lit-tabib jew infermiera jekk tistghux iżzommu lit-tfal taghkom fuqkom jew tistghux tmellsulhom darhom waqt li jkun qedin jitlaqqmu. Meta jhossu lil xi hadd li jhobbhom imisshom it-tfal jistghu iżzommu aktar kalmi.

Hudu l-hin taghkom.

Jekk it-tifel jew tifla jkun mdejcin wara li jinghataw it-tilqima, hallu hom jikkalmaw għal ftit minuti qabel ma titilqu mill-uffiċċju. B'hekk, it-tfal taghkom ma jkunux beżghana meta jerġa' jmisshom vista ghand it-tabib jew l-infermiera li tagħti t-tilqim.

Evita • Ipproteġi • Laqqam